

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., $\frac{1}{2}$
an 9 frc., $\frac{1}{4}$ an
4 frc. 50 cm.

Foaie apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XVIII.****Blaj, 26 Decembrie 1908.****Numărul 51.****FATA MORGANA.**

Există în natură un fenomen, pe care învățații îl numesc fata morgana. Se spune că, în deșerturi mari, pe unde nu sunt locuințe de oameni, nici drumuri, nici urme de civilizație, apare câteodată în fața călătorului lăptos de oboșală și de arșiță o soare, apare un tablou de o frumusețe rară. Vede la câteva sute de pași pădurea verde a palmierilor, aede murmurul izvoarelor de apă, îl auză umbra groasă, ce se așterne coritoare pe iarba verde și moale a călătorului, care crede acum, că trebuie să sucumbe sub dogoreala zilei și oboșeala trupului, simte că odată nouă puteri în membrele sale și aleargă înainte cătră tabloul acesta ceresc. Și când ajunge și vrea să se lase în umbra pădurei, dispare tot — el se lasă în năsipul dgoritor — a fost o nălucire, fata morgana.

În situația călătorului este preoțimea noastră. De 200 de ani, dela actul Unirii, a tot așteptat cu paciință îndelungărdătoare, a tot așteptat, că va veni de undeva și rândul ei, că se vor scoti jertfele aduse de ea pe altarul culturii, progresului și al păcii dar a așteptat înzădar. Iar când în anul 1898 s'a sulevat ideea întregirii congruale, preoțimea noastră a răsuflat, a adus laude de mulțumită lui Dumnezeu, că după riseră seculară, a sunat și ceasu unei vieți mai tihnite și mai ferice. Când ce să vezi? În 1898 când a fost vorba să ne deie și nouă să putem trăi, ne-au socotit cu boierii, ne-au pus sub un coperiș cu romao-catolicii, cari nu au avut nici în trecut și nici în prezent nu au lipsa aceea pe care o avem noi.

După zece ani însă iată-ne și noi cu congrua. Ministrul Apponyi în 16 n. a pus pe masa dietei proiectul de congrua, modificând esențial legea din 1898. Cetiți cu

atențiune, Iubiți Preoți, acest proiect și spuneți apoi, că ce impresie vă face proiectul acesta alui Apponyi?

Căci nouă, deși l-am cetit și răsctit, deloc nu ne vine a crede, că proiectul acesta este, dela care a așteptat preoțimea noastră congrua.

Nu vă e bătător la ochi, că proiectul acesta este unic în felul său? Vă va surprinde sumedenia dispozițiilor, cari prevăd denegarea congruei, neîntregirea ei până la suma de 1600 cor., clasificarea parohiilor, constatarea situației aceloră în 1 Ianuar 1908, știința limbei magiare din partea preoțimei, ca să nu mai amintim de pacatele în contra patriei etc. Întrebarea noastră e, că oare chiar ne dau congrua sau numai ne-o arată?

Căci mă rog, ministrul pretinde, ca preoțimea, dacă îi trebuie congrua, să știe ungurește (1840. VI, 8). Cum se va convinge despre aceasta? Va exmite spre scopul acesta comisiuni sau cum? Și unde se începe știința îndestulă a limbei magiare? Art. VI. §. 4, 7, 8 din 1840 pretinde, ca autoritățile bisericești să poarte corespondența oficioasă, matriculele, ba și predicile să se țină în limba magiară. Cere deci, ca preoții nostri să știe perfect ungurește. Credem, că aceasta o intenționează și ministrul. Să înțelege, că aceia, cari nu știu, dar își dau silința, aceloră ministrul le poate face favor.

Acum să ne întrebăm, câte procente dintre preoți vor putea corespunde acestei dispoziții? Cei mai mulți, veniți dela școalele populare aici în Blaj, din ținuturi curat românești, la gimnaziul român de aci, au învățat de rost, au satisfăcut cât au fost lipsă și cât au putut, fi-vor aceia în stare să corespundă acestor dispoziții acum după vre-o 20—30 de ani ieșiți în păstorirea credincioșilor? Doar și cari au știut ungurește binișor, dacă an stat vre-o 30 de ani preoți printre români ce

mai știu astăzi, dacă chiar i-ai examină cu dinadinsul?

Și mai isbitoare sunt dispozițiile cu privire la parohii. Posturile de preot se cualifică de 1600 cor. și 800 cor. după cum a fost preotul cualificat în 1 Ianuar 1908, dacă a avut 8 clase și 3 ani teologie sau nu. Să ne gândim noi acum la situația noastră din Arhidieceză. Am avut și avem două feluri de teologi, unii cu maturitate și 4 ani de teologie și alții cu mai puține clase gimnaziale și 2 ani teologie. Am avut și mai avem încă aceste două clase de teologi, pentru că noi ne cunoaștem năcazurile mai bine, pentru că avem parohii, unde preotul a trebuit și până acuma să trăiască din al său, sau a tatălui său, sau a socrului său. Și cu toate acestea, spre laudă fie-le zis și celor cu doi ani teologie, că peste tot au fost și sunt preoți la culmea chiemării lor. Cu toate acestea o vechie dorință a clerului nostru a fost și este, ca să se sisteze aceste cursuri bienale și să se crească o generație de preoți cu cualificație uniformă. Noi însă, din puterile noastre nu am putut face aceasta, căci nu am avut mijloacele necesare, ca să le dam acelor preoți, cari din venitul parohial nu puteau trăi. Ar fi trebuit deci să părăsim de tot aceste parohii, care iarăși nu ar fi fost spre binele bisericei noastre. Unicul mod de scăpare a fost congrua, care acum ne-a nimicit toate speranțele. Căci parohia, în care de prezinte este preot necualificat pentru 1600 coroane adecă moralist, numai atunci va putea primi întregirea la 1600 cor., dacă sunt cel puțin 800 suflete și acestia se obligă, că vor face ei de ei 400 cor. salar pentru preot. Ceeace se înțelege nu va fi niciodată. Urmarea e, că noi rămânem și pe mai departe cu bienaliști și teologi, iar greco-orientalii, cari au șters aceste cursuri, le vor reintroduce.

Mai cetește afară de proiectul acesta, iubite Frate preoate, mai cetește și legea lui Apponyi referitoare la școalele populare (art. XXVII ex 1907) și vezi câte posibilități sunt, ca tu, directorul școlii, să-ți poți pierde congrua, pentru vina învățătorului.

În cea mai dificilă situație însă ajunge prin proiectul de congrua, biserica ca atare. §. 4 dispune, că dacă preotul nu-și îndeplinește datorințele față de legile statului sau față de *ordinațiunile legale ale guvernului*, i-se subtrage congrua. Dacă însă preotul dovedește, că el a lucrat amăsurat ordinațiunilor autorității sale eclesiastice, atunci ministrul provoacă Consistoriul să-și revoace ordinațiunea, dacă acesta nu vrea — congrua o poate solvi direct preoților de pe întreg teritoriul respectivei autorități eclesiastice.

E lucru natural, vor zice cei mai mulți la aceasta. Numai, că nu-i prea natural. Își vor aduce aminte, frații preoți, de cunoscuta ordinațiune a ministrului de culte cu privire la limba de propunere a religiei în școalele de stat. Ministrul a dat ordin, că în afară de rugăciuni și cele liturgice, toate celelalte să se propună în limba magiară. Consistoarele provocându-se la art. XXXVIII. §. 57, 58, 1868 și-au arogat și-și dreptul de a hotărî limba de propunere a religiei și au oprit preoțimea de a satisface acestui ordin ministerial. Conflictul acesta încă e numai la început. Ce se poate întâmpla? Se întâmplă, că în cutare comună, unde este școală de stat, respective comunală sau confesională, dar care în urma ajutorului de stat, sau a altor împrejurări e cu limbă de propunere magiară — peste vre-o 10 ani în fiecare comună vor fi de acestea, — preotul va trebui să propună religia ungurește. În cazul acesta vine în conflict cu autoritatea bis. Nu propune ungurește vine în conflict cu ministrul. Acesta îi deține congrua. Preotul se provoacă la ordinul consistorial și atunci ministrul cu provocare la §. 4 distribue congrua direct tuturor preoților.

Ce urmează acum? În cazul acesta Consistoriul numai o cale are, să aplice opreliștea conciliului III. provincial, nepermițând preoțimei, ca să primească ajutor material dela vre-o autoritate civilă fără învoirea lui.

Și bine să ne notăm, conflictul acesta, nu e o posibilitate numai

după 50--100 de ani, ci e o realitate, care încă a doua zi după promulgarea legii de congrua poate, ba trebuie să erumpă, sau unul să capituleze, ministrul sau Consistoriul.

Se facă acum fiecare calculul, ca oare câți vor fi după proiectul acesta, cari se vor bucura de congrua, (luând bine înțeles și hotărârea comisiei exmisa, pentru censurarea proiectului în considerare, care a atras atențiunea ministrului de culte ca față de preoți să aplice fără milă §. 9 art. XIV ex 1898) care prevede subtragerea congruei) și cât timp o vom avea?

Așa cred, că simțim după acestea situația ne mai pomenită de grea a bisericii noastre, a preoțimii noastre în fața proiectului de congrua.

În fața acestei situații oare nu ni-se impune de sine o consfătuire?

Proiectul privitor la congrua.

Ministrul Apponyi a prezentat camerei ungare *proiectul de lege asupra modificării art. XIV de lege din 1898, care se referă la întregirea venitelor preoțești.*

Textul proiectului este următorul:

§. 1. Paragraful prim și doi din art. XIV. de lege ex. 1898 se modifică în modul următor:

Venitul posturilor preoțești, aparținătoare confesiunilor recunoscute prin lege, (posturile preoților capelani locali, posturile sistemizate a preoților misionari) se va întregi din visteria statului, pe lângă condițiile cuprinse în lege, (din 1898 Nota Red.) la 1600, respective la 800 coroane în așa mod, că în venitul coadiutorilor se compută 500 coroane în bani pentru prevederea totală, ce o au.

Posturile preoților și a capelanilor bisericii romano-catolice de ritul latin, grecesc și armenesc vor fi împărțite de întregirea salariului numai sub condițiunea, dacă pentru scopul designat în legea prezentă beneficiile mai mari ale bisericii catolice vor participa anual cel puțin cu o rentă de 700,000 cor., iar fondul religionar magiar cu cel puțin 1,200.000 coroane la an, în care e de a se privi cuprinsă și suma, ce s'a folosit și până acuma distribuindu-se unor preoți sub titlul de întregire congruală permanentă, sau sub titlul de relut pentru ținerea cailor sau ca recompensă pentru darea de pământ.

Toate dispozițiunile art. XIV—1908, cari prin legea prezentă nu ies din vigoare, în privința întregirii venitelor din partea statului se estind și asupra preoților romano-catolici de ritul latin, grecesc și armenesc (și asupra capelanilor locali) pe cum și asupra coadiutorilor aparținători ori cărei confesiuni recunoscute prin lege.

§. 2. La întregirea venitelor numai acelea posturi preoțești (de capelan local și de preot misionar) și de preoți coadiutori pot conta, cari au fost sistemizate și provăzute până la 1 Ianuar din 1908.

Nu se poate considera de post organizat acel post, care 3 ani înainte de termenul designat mai sus nu a fost provăzut; excepțiune e cazul, căm respectiva parohie și-a câștigat deja dreptul la întregirea venitelor pe baza art. XIV—1908¹⁾.

Venitul posturilor noi preoțești (de capelan local, de preot misionar, ca post sistemizat) numai atunci se întregesc la 1600 coroane, respective la 800 coroane, iar venitele posturilor noi de preoți coadiutori la 1000, respective la 800 coroane, dacă ministrul cultelor pe baza susținerii făcute din partea respectivei confesiuni va afla motivată organizarea acelor posturi nouă.

Paragraful a 3-lea din art. XIV—1898 referitor la posturile catolice de preoți (de capelan local) pe cum și la toate posturile de preoți coadiutori este a se aplica astfel, că acele posturi, cari până la 1 Ian. 1908 sunt organizate și provăzute, dacă deia punerea în vigoare a acestei legi în decurs de un an nu se vor însinua, nu vor participa în favorul întregirii de venit din partea statului: excepțiune formează cazul designat în alineatul al doilea din §-ul 3 al art. XIV—1898²⁾.

§. 3. Paragrafi 4, 5 și 6 din art. XIV 1898 de lege s întregesc cu următoarele dispozițiuni:

Preotul (capelan local, preot misionar) respective preot coadiutor, dacă până la punerea în vigoare a legii prezente nu participă de o întregire a venitelor mai mare, decât 1600, respective 1000 coroane pentru ea să i-se poată acordă această întregire, trebuie să justifice afară de calificăția pretinsă în §-l 4 al art. XIV—1898 de lege și aceea, că este apt de a corăspunde pretenziunilor referitoare la limba maghiară, cari se cuprind în §-ul 8 din art. IV—1840 de lege³⁾.

Venitul celor preoți (capelani locali, preoți misionari în posturi sistemizate) respective preoți adjutori, cari nu vor putea justifica aceasta, nu va fi întregit de cât numai până la 800 cor.

În cazuri, când obvin împrejurări vrednice de o apreciere deosebită, ministrul de culte va putea acordă favorul proporțional al întregirii venitelor competente preoților de calificăție superioară și acelor preoți, cari nu pot chiar corăspunde pretenziunilor cuprinse în art. VI—1840 de lege, dar să observă, că desvoaltă o nizuință de a putea corăspunde.

Acel post de preot (capelan local, preot misionar în post deosebit sistemizat) care până la 1 Ian. 1908 a fost provăzut cu un preot de o calificăție mai inferioară, numai în acel. caz poate fi în cont la o întregire mai mare a venitelor, dacă numărul credincioșilor e cel puțin de 800 suflete și dacă supraspelele recerute pentru întregire, adevă 800 coroane în jumă-

¹⁾ Aluziune la alineatul 2 ex art. XIV. §. 2 1898. »Venitul posturilor nouă de preoți numai atunci se întregeste la 1600 resp. 800 cor. anual dacă ministrul de culte la propunerea respectivei confesiuni a recunoscut înființarea noului post de preot.»

²⁾ Alineatul acesta se refereste la acei preoți, cari neavând calificăția recerută la 1600 cor. dar având venit mai mare de 800 cor. nu au fost subțernuți spre salarizare.

³⁾ L-am citat în nrul nostru trecut. E vorbă să știe ungurește.

tate le asigură pentr totdeauna respectiva confesiune. In cari cari merită o atențiune deosebită, cu considerare la principiul de tratare egală de confesiuni, ministrul de culte poa face exepție dela condițiunile citate.

§. 4. Dispozițiunii din §-ul 9¹⁾ art. XIV—1898 de lege sura să aplică și atunci, dacă preotul paicipând în favorul întregirii de venite (§§ 1 și 2) nu-și îndeplinește datorințele ipuse prin legile statului, ori din partea diniațiunilor legale ale guvernului. Dacă înde cursul cercetării să dovedește, că respectul preot a comis neglijința pe baza ornațiunilor primite din partea autorităților le bisericești, astfel ministrul cultelor provecă autoritatea bisericească ca să modifi acea ordinațiune și dacă acestei provocării se face destul în decurs de 3 luni, *oate dispune ca întregirile venitelor să distribue direct preoților.*

§. 5. Dispozițiune cuprinsă în §-ul 10 din art. XIV—1898 de lege, fiind deja executată, iese din vigoa.

Posturile preoților colici (capelanilor locali) pe cum și posturile preoților adjutori catolici și a altor confesii recunoscute prin lege, vor începe a primi tregirea legală a venitelor din 1 Ianuarie 08.

§. 6. Legislațiunea îla cunoștință, că conscrierea venitelor, făcu din scopul distribuirii întregirilor de vate pentru posturile de preoți catolici (capani locali) și care s'a făcut pe baza principiilor cuprinse în §-ii 11—13 din art. XI—1898 de lege, sunt lucruri rezolvite dupforma legală și statorite din partea comiunei congruale organizată de Maiestatea 1.

Conscrierea acestor venite pe viitor sau corectarea acestora pe baza §-ilor 14 și 15 din art. XIV—1898 de lege, pe cum și statorirea din nou a competenței la întregirea venitelor, apoi conscrierea venitelor pentru posturi noi, se vor face tte ținându-se în vigoare statutele aprobatele Patronul suprem al bisericei și se va face numai modificarea, că pentru statorirea venitelor din scopul competenței la întregirea venitelor să va exmite cu consimțământ ministrului de culte o comisiune, în care să fie reprezentăți cei trei factori, cari cooperează la întregirea venitelor.

§. 7. Paragrafi 19 și 0 din art. XIV ex 1898 ies din vigoare rin legea prezentă; declararea și dispozițiunea cuprinsă în §-ul 21²⁾ însă rămân în vigoare și mai departe.

¹⁾ §. 9. XIV—1898. zice, c dacă în contra vre-unui preot dotat cu întregre congruală să face arătare că e imoral rez. că dovedește o ținută contrară statului, ministul provoacă autoritatea competentă confesională, că să-l tragă în cercetare disciplinară. Dacă respectivă autoritate nu satisface acestei provocări, ministrul după 3 luni se pronunță asupra detragerei congruei dela respectivul preot. Dacă autoritatea confesională l'a absolvat pe preot de vina, ce i-a atribue, ministrul pe baza datelor pozitive îi pate detrage congrua. Contra sentinței ministerile se poate da recurs la judecătoria administratiă supremă.

²⁾ §. 21 sună astfel: „Fiind scopul legii de față exclusiv întregirea venitelor preoțești, se înțelege de sine, că statul, amăsrat situației sale financiare, consideră și pe mai eparte de o datorință a sa, ca în raport cu pogresul pretenziunilor juste, să ajutoreze confesiunile recepte în lipsele acestora ecleziastice și școlastice; chiar pentru aceasta toate ajutoarele iate sub diferiți titli și în diferite rubrici pentru ajutorarea confesiunilor rămân prin legea de față neatinse.“

§. 8. Valoarea legii prezente se extinde asupra întreg teritorului statului ungar cu excepțiunea țarilor. Croatia, Slavonia și Dalmația.

Catehizarea în școalele statului.

Ministrul de culte Apponyi, în o vorbire ținută luna aceasta în Cameră, venind vorba despre ordinațiunea sa, referitoare la catehizarea în școalele statului, a cutezat să afirme, că din partea Episcopilor nu s'a făcut nici o remonstrare. Se știe, că ordinațiunea Ministrului permite folosirea limbii materne, sau și mai bine a limbii liturgice numai în cei dintâi trei ani de școală, de aci înainte dispune, să se facă instrucțiunea religiunii în limba magiară.

Fată cu cutezata afirmare a Ministrului stă în față Cerculariul mitropolitan dela 24 Nov. 1908 din care se vede în chip evident, că Episcopatul Bisericei noastre a protestat la vremea sa contra ordinațiunii Ministrului, dar n'a primit nici un răspuns. Fiindcă acest cercular are să fie un document istoric, îl reproducem în întregime. —

Nr. 8768—1908 XC. Cercular către întreg clerul arhidiecezan.

Mai mulți dintre preoții arhidiecezani, cari împlinesc oficiul de cateheti la școale de stat. Ni-s'au plâns, că din partea autorității școlii respective au fost recercați ca elevilor gr. catolici să le propună studiul religiunii în l. magiară. Recercarea aceasta s'a făcut cu aceea amenințare, că celor ce nu i-se vor conforma li-se va subtrage remuneratiă, ce o au pentru catehizare.

Din partea acestui Conzistor s'a răspuns în fiecare caz concret respectivilor cateheti, cumcă în puterea dreptului înnăscut al bisericei noastre și garantat și prin legile patriei, studiul religiunii au să-l propună esclusiv numai în l. română, făcându-li-se totodată cunoscut, că în privința aceasta Episcopatul Provinciei noastre bisericești a înaintat Escelenției Sale Domnului ministru reg. ung. al cultelor și instrucțiunii publice o reprezentanțiune colectivă, care până acuma a rămas fără nici o rezoluțiune.

Preoții nostri cateheti s'au și conformat îndrumării acesteia, ceea ce pe cât ne este cunoscut a adus cu sine executarea amenințării cu subtragerea remuneratiunii, ba s'a întâmplat și aceea, că respectivul director al școlii de stat a interzis catehizarea în l. română, așa încât acest oficiu și datorință importantă pastorală numai cu întrerumperi și cu pedeci foarte mari s'a putut deprinde.

Pe lângă aceste în timpul din urmă plânsorile și arătările de natura aceasta s'au înnulțit în măsură considerabilă, așa încât, decât a răspunde la toate separat, aflăm a fi mai ducător la scop dacă vom comunica Veneratului Cler în întregime reprezentanțiunea făcută Domnului ministru reg. ung. al cultelor și instrucțiunii publice, — carea și lăsăm să urmeze aci:

„Nr. 1692—1906. Escelenția Voastră Domnule Ministru! În timpul mai din urmă s'a ivit cazuri, ce e drept sporadice, că antecesorii în oficiu ai Escelenției Voastre, pe cum să vede din ordinațiunile ministeriale de sub Nr. 64787/905, 79872/905, 83102 și 5602/906, în urma arătărilor făcute din partea directorilor singuraticilor școale medie, pe cum și din partea inspectorilor regești de școale, au dispus, ca școlariilor gr.-cat., cari umblă în respectivele gimnazii, fără caracter gr.-cat., și celor ce frecventează la școalele populare comunale sau de stat să li-se propună respective să li-se facă instrucțiunea religiunii în l. magiară. — Astfel s'a

întâmplat aceasta la gimnaziul de stat din Făgăraș, la preparandia de stat din Cluj, la preparandia de fete a statului tot de acolo, la școalele populare de stat din Lupeni și Szatmárhegy, dela a căror cateheti s'a pretins sub greutatea sistării onorariului, ca instrucțiunea religiunii, să o facă în l. magiară, iar l. română să o folosească numai ca limba auxiliară, dar și aceasta numai la catehizarea elevilor din clasa primă și a doua elementară. Mitropolitul și Episcopii Provinciei bisericești de Alba-Iulia și Făgăraș, în singuraticile cazuri cari îi interesau pe fiecare mai de aproape, au ridicat protest la înaintași în oficiu ai Escelenției Voastre în contra acestei proceduri, cari vatămă adânc drepturile vitale ale bisericei gr.-cat., fără însă ca gravaminele lor îndreptățite să fi fost remediate până acum.

De oarece chestiunea limbii de catehizațiune de sub pertractare, nu se mai poate ține în suspens-o, și rezolvarea ei definitivă constituie o necesitate de primul ordin, noi, Mitropolitul și Episcopii Provinciei bisericești de Alba-Iulia și Făgăraș în conștiința deplină a datorinței noastre pastorale suntem nevoiți, ca chestiunea aceasta de importanță foarte mare pentru viața religioasă a credincioșilor încredințați grijei noastre, să o aducem de nou înaintea Escelenției Voastre.

1. Și ca să începem cu motivarea rugării noastre de mai jos, amăsurat §-lui 80 art XXXVIII din 1868: „Afară de acele institute de instrucțiune populară pe cari în înțelesul legii sunt datoare a le susține comunele, ministrul instrucțiunii publice are dreptul și datorința, ca ori unde, dacă află a fi de lipsă, să înființeze institute de instrucțiune populară pretinse de împrejurările locale, numai pe speșele statului, cari sunt de a se organiza după modul statorit în §-ii 23—78.“ Așa dar organizațiunile, cari nu sunt în consonanță cu §§. 23—78, sunt contrare legii. Contrare legii sunt așadar și ordinațiunile guverniale, cari să abat dela regulele cuprinse în §§. 23—78 ai legii. Dar între §§. 23—78 sa cuprinde și următorul §. 57: „În școlile populare comunale putând umbla pruncii tuturor confesiunilor, *confesiunile respective sunt datoare a să îngriji de instrucțiunea religioasă și morală a credincioșilor săi.*“ Acesta este așadar un drept atât de nelimitat, încât nu să poate restrânge prin ordin guvernial. — Tot între §§. 23—78 să cuprinde și §. 63, care sună astfel: „Cu privire la limba de propunere și la propunerea religiunii, asemenea cu privire la contingentul pruncilor de sub conducerea unui singur învățator, pe cum și la vacațiuni sunt valabili și aici §§-ii (34, 54, 57, 58) de mai sus.“

După ce însă textul citatului §. 58 este acesta: „*fiecare elev să-și capete instrucțiunea în limba maternă,* intrucât limba aceasta este una dintre limbile folosite în comună. — Din cauza aceasta în comune mixte *trebuie aplicat astfel de învățator,* care e capace a instrua în limbile folosite în comună. În comune mai încopulate, unde locuitorii de diferite limbi locuiesc în massă, pe cât permit puterile comunei *să aleg și învățatori ajutători de limbi diferite.*“ Este dar contrară legii aceea dispuzețiune, care contra acestui paragraf, care să estinde și asupra școlilor de stat, nu suferă nici macar propunerea religiunii în limba maternă a pruncilor, — pentrucă în senzul citatului §. 63. — §. 58, este normativ și pentru propunerea religiunii. — Aceasta după părerea noastră este atât de limpede, încât nici nu poate formă obiect de discuțiune.

2. În ce privește catehizarea în gimnazii și preste tot în școalele superioare, §-ul 9 din art. de lege XXX. an. 1883 dispune aceste: „în privința propunerii religiunii în institutele de învățământ, cari nu sunt confesionale, dispune fiecare Ordinariat pentru școlarii aparținători confesiunii sale.“

3. Din paragrafi citați urmează preste orice îndoială, că îngrijirea de catehizare și anume o astfel de îngrijire, încât să se poată

ajunge scopul măreț al aceleia, cade în sfera de drept a Ordinariatelor respective, asigurat prin legi și nerestringibil prin ordinațiuni guverniale. Cade însă în aceasta sferă de drept și este necondiționat de lipsă pentru atingerea amintitului scop măreț, ca Ordinariatele să statorească tot ceea ce promovează succesul catehizării, pe cum e statorirea limbii, a planului de învățământ, a animalelor, a calificațiunii cateheților și a limbii de propunere.

4. Posibilitatea validității principiilor de drept de mai sus pretinde mai departe, ca propunerea religiunii să se facă într-o astfel de limbă, în care este mai ușor accesibilă priceperii și inimei copilului, adică în limba lui maternă. La noi la români, limba română nu este numai limba maternă a copilului, ci fiind aceea și l. liturgică e limpede, că instrucțiunea religioasă-morală numai atunci să va legă de inima copilului, dacă o învață în limba sa maternă, în care să îndeplinească ceremoniile religioase și în care se roagă atât în biserică cât și în cercul familiei. — Tot aceasta o pretinde și interesul cultivării spiritului patriotic, care numai atunci va avea temei puternic, dacă se așază pe educațiunea morală a inimei și ca urmare a acesteia, pe baza de stâncă a vieții religioase-morale.

5. Este adevărat, că propunerea limbii magiare în școalele populare de stat, pe cum și în cele comunale și confesionale poate realiza rezultate frumoase. Cu toate aceste convingerea noastră tare, întemeiată pe esperință este, că chiar și pe lângă propunerea ori cât de intensivă a limbii magiare, școlariul, a cărui limbă maternă nu este cea magiară, nu și-o poate însuși pe aceasta în așa măsură, încât să poată înțelege conceptele abstracte și înalte ale adevărilor religioase și ale ritualului, ale căror pricepere întâmpină greutăți chiar și în limba maternă. Dacă dar acestor elevi li-s'ar propune studiul religiunii deja din clasa a treia în altă limbă decât în cea maternă, aceasta ar fi în detrimentul rezultatului catehizării.

6. În urmă în ce privește argumentarea aceea cuprinsă în rescriptul de datul 24 Noemvrie 1905. Nr. 83102 al înaintașului Escelenției Voastre în oficiu, relativ la chestiunea aceasta, că adecă în școalele elementare de stat toate obiectele și astfel studiul religiunii și al moralei să pot propune numai în l. magiară, observăm cu toată onoarea, că atât §. 55 art. XXXVIII. din 1868, cât și §. 3 art. XXX. din 1883 prescriu ce e drept studiul religiunii și al moralei ca studiu ordinar obligator, dar în lege nu să cuprindă nici o astfel de dispozițiune care să pretindă, ca studiul religiunii și al moralei să se propună în limba magiară în institutele de stat, ci chiar prin aceea, că §§. 57. și respective 9 ai articulelor de lege citați îndrumă dreptul de a dispune asupra catehizării în sfera de drept exclusiv al Ordinariatelor, învoalvă în sine implicite și aceea, că determinarea limbii de catehizațiune cade în competența aceluiași Ordinariate.

Pe temeiul acestora și socotind importanța cea mare a catehizării, avem onoare a ruga cu tot respectul pe Escelenția Voastră, ca scoțind din valoare citatele ordinațiuni ministeriale, în privința propunerii religiunii greco-catolice în școalele medii și elementare de stat și comunale, să susțineți și pe viitor drepturile asigurate bisericii noastre prin legi, și deprinse din partea acesteia până acuma în mod neturburat.

Primiți Escelenția Voastră espresiuinea sinceră a profunde noastre stime. Dat în Budapesta, din conferența ținută de Mitropolitul și Episcopii Provinței bisericesti greco-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș la 19 April 1906.

Din cuprinsul acestei reprezentanțiuni Veneratul Cler va afla, care este punctul de vedere al acestui Ordinariat în cauza limbii de catehizare la școalele cu l. de propunere neromână. Punctul acesta de vedere suntem iliți să-l păstrăm și să-l accentuăm și acum u numai din motivele desfășurate în citata

reprezentanțiune, ci și din cauza, că în meritul acestei reprezentanțiuni nu am primit până acuma nici un răspuns.

În consecvență, ori cât de asupritoare și simțită ar fi greutatea urmărilor pentru respectivii preoți cateheți, nu putem da Veneratului Cler alta îndrumare, decât ca, până la alt ordin expres al Nostru, în cauza limbii de catehizare în școalele de orice categorie să se acomodeze punctului de vedere, căruia s'a dat expresiune în reprezentanțiunea colectivă de mai sus.

Blaj, din sedința conzistorială ținută la 24 Noemvrie 1908.

În acelaș timp însă, când Ministrul nu răspunde Episcopatului nostru nici un cuvânt, pe sub mână dă ordin singuraticilor inspectorilor regești, ca prin directorii școalelor de stat să impună cateheților propunerea religiunii în limba magiară și pentru ca să slăbească și disciplina în Biserică, și ca mai ușor să-și ajungă scopul, a poruncit directorilor, ca pe toți preoții-cateheți, cari nu vor voi să propună religiunea în limba magiară, să le subtragă remunerația, ce o primeau dela stat.

În chipul acesta Dsa așază preoțimea noastră între ciocan și nicovală: dacă un va propune conform ordinațiunii îi detrage ajutorul, — dacă va propune lucră contra Bisericii sale și contra Superiorității puse de Dumnezeu.

Avem însă deplină nădejde, că preoțimea noastră, care, nu se poate nici măcar presupune, că n-ar avea simțul demnității proprii, — va ști să rămână vrednică de Arhieriei săi, cari i-a arătat adevărata cale, pe care au să meargă înainte și nu se va lăsa ademenită de neînsemnata remunerație, ce i-se dă, când și-ar tradă Biserica sa.

Patriarhul Ioachim III-lea și unirea bisericilor. În anul 1903 întreaga lume creștină și-a întors privirile spre Constantinopol. Din scaunul sfântului Ioan Gură-de-aur sunt chemați creștinii la unire. Patriarhul actual Ioachim III-lea adecă a slevat ideea unirii bisericilor. A îndreptat cătră toate bisericile ortodoxe o enciclică, în care a tractat despre posibilitatea unirii bisericilor orientale atât între sine, cât și cu biserica catolică, cerând totodată și păreriile sinoadelor singuraticilor bisericii autocephale. Că nu s'a ajuns la rezultat favorabil, la aceea nu patriarhul e de vină. La tot cazul enciclica patriarhului Ioachim dovedește, că Constantinopolul nu e străin de ideia unirii bisericilor.

Involuntar începem a simți din ce în ce mai mare simpatie față de persoana patriarhului Ioachim, văzând, că din zi în zi dă semne, că inima sa arde de dorul împăcării cu Roma. Acum de curând a dat o nouă dovadă despre sentimentele sale. În convorbirea ce a avut-o cu redactorul revistei italiene „Italia,” a zis patriarhul între altele: „Mă doare, că relațiunile dintre Biserica ortodoxă și Vatican nu sunt amicabile.” Iată ce ne îndeamnă să prețuim pe actualul patriarh ortodox al Constantinopolului! Il prețuim, pentru că vedem în inima lui durere, mălnire asupra urei și dușmăniei dintre bisericile creștine; îl prețuim pentru că vedem în inima lui arzând dorul

1) Cf. revista grecească din Constantinopol Katholikē Epitheosis, 1908, nr. 145. pag. 391.

fierbinte după ziua atât de mult așteptată a împăcării dintre biserici, dorul după unirea bisericilor; îl prețuim pentru că vedem în el o adevărată inimă preștinească, care nu înzădar rostește în biserică rugăciunea: „Pentru unirea tuturor Dospelui să ne rugăm!” ei totodată dorește și împlinirea ei.

Pe noi încă e doare, că creștinii sunt sfâșiați; ne doare, că întârzie, intruparea dorinței lui Hristos despre o turmă și un păstor; nu ne pierdem însă nădejdea; pilda patriarhului Ioachim ne servește spre îmbărbatare.

Doritorii unii bisericilor leagă mari nădejdi de patriarhul Ioachim, mai ales după ce se spune, că el e invitat să prezideze marele sinod a bisericii rusești proiectat la St.-Petersburg.

Nu suntem în stare a privi în viitor; să nu încetăm însă a ne ruga pentru realizarea intențiunilor lui Hristos.

Virgil Pop.

MAI NOU.

Procesul ui „Deșteaptă-te Române.”

Sâmbăra și Dumineca trecută s'a pertractat la Tribunalul din Alba-Iulia procesul intentat unui grup din inteligența blajana, pentru că cu prilejul unui bal de ast iarna, au cântat demonstrativ „Deșteaptă-te Române.”

În urma unei cuvântări strălucite și sdrăbitoare a deputatului nostru ilustru Dr. Iuliu Maniu, toți acușatii au fost achitați.

Acușatorii respective martorii procurorului au suferit o ne mai pomenită rușine.

Raport detaiat în numărul următor.

Noutăți.

Cătră iubiții noștri abonenți. Cu numărul acestu încheiem al 18-lea an al existenței noastre, anul cel mai greu până acuma, arăna să suferim închisoare și să plătim amendă și spese pentru scrisorile noastre. Dar nu ne-am înfricoșat! Conștiința, că mergem pe cale legală, că luptăm pentru poporul și ales pentru preoțimea noastră, reținerește pterile noastre. Regretăm numai, că deși suntem unica foaie bisericască-politică a unei provincii întregi cu aproape 2000 preoți nu suntem destul de încurajați spre a putea da un mai mare avânt activității și străduințelor noastre.

Rugăm deci pe toți prietini și cetitorii noștri să-și renouiască abonamentele și mai ales restanțierii să plătească restanțiele, ca și noi scăpați de datorii, să ne putem dezvoltă mai liberi.

Numărul 1. va apărea în preajma Crăciunului, și se va estinde pe 3—4 coale literatură aleasă.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Se aduce mulțumită publică On. Oii parohiali și credincioșilor, cari au contribuit la colecta deschisă pentru edificarea ei biserici în parohia neoconversă din Dșina com. Timiș. Dieceza Lugojului, și ane: E. V. Degan, preot în Budinț, a colec. suma de 9 cor. 40 fil. Ladislau Nandra, teot în Silvașul inferior 17 cor. Atanasi Bologa a donat 5 cor. Georgiu Morariu, teot Izgaz a colectat 37 cor. 40 fil. Ștef Berinde Câmpului Neag a colectat 4 cor. Georgiu Deliman a colectat în Ceveresul-re suma de 40 coroane, a donat sf. biser. două treasuri în preț de 40 cor. un Apos cu litere latine de Blaj în preț de 12 come. Bunul Dumnezeu să le răsplătească este binefaceri cu a Sa plată cerească. Og mai departe On. Oficii parohiali, cari au trimis încă la timpul determinat colect. concrezute, ca acele să le trimită împreună cu suma colectată. In numele senat. bicesc. *Marimin Ilea*, preot gr.-cat.

Din Arhidieceză. Sămă la sf. Nicolae a hirotonit Escelenția Sa în ipodion și diaconi, iar Marti intru pti pe clericii absolvenți *Victor Pop* dispus administrator parohial la Silvașul român (Murăș Uioara), și *Miron Radu* dispus de aministrator parohial la Arcuș (tr. Treiscat).

Hymen. *Valer Muntea* abs. de teologie și *Febromia Rudean* Baia-de-Criș — logodiți. Ca rescumpărarentu biletele de logodnă a spedit 20 corndului pentru Masa sudenților din Blaj.

Distincție. Afiam cu pere, că Majestatea Sa a decorat pe vrabilul preot al Timișoarei *George Trăileu* crucea de aur pentru merite, din pful jubileului preotescc de 50 ani

Drama dlui Delavrance. Distinsul scriitor *Barbu Ștefănescu-Delavrea* a cetit, inaintea unei societăți aduna la Pompiliu Eliade, directorul Teatrului național din București, piesa dramatică „Șin cel mare.“ Cei prezenți au recunoscut unanimitate, că pieza e o lucrare literară mirabilă. O grandioasă epopee scrisă cu oăiestrie neajunsă până acum de nici unriitor. Piesa se va reprezintă la finea lui uar.

Agrațiat. Ziarele din caală vestesc, că Majestatea Sa a iertat dl Teodor Păcățianu dela „Telegraful“ din Su, pedeapsa de 10 luni închisoare de stat.

Procese cu droala. Ca le săptămânală ne e greu să inregistri toate perchizițiile, procesele și osândele să aduc ziarelor naționaliste. Inregistra de data asta, că la ordinul procuraturii s'au confiscat toți numerii jubilarii ai „zetei“, cică ar fi în ei ceva revoluționar.

Promoții. Dșoara *Eleoni Leményi*, fca dlui avocat Dr. Liviu ményi din Sibiu, a fost promovată la unisitatea din Cluj de doctor în filosofie sumteum laude. Tot acolo a fost declarat de dr. în drepturi *Eugen Tatar*, fiul preotulmostru din Grebeniș.

Știri literare. Insemnăm și apariția următoarelor scrisori: Const. Mil *Letopiseți*, insemnări zilnice, începând c Noemvrie 1904. Multe din aceste notițe și de folos istoriografului, cuprinzând cronii întâmplărilor mai importante. Au apărut tipografia „Adevărului“ și să vinde cu 0 lei. — Vasile Balanescu: *Istorioure pfru copii*, broș. I. II. o serie de povestiri, rise destul de bine și curgător, menite ca catură copiilor de școală. S'au tipărit la rânăuți și costă broșura 80 bani. — Ael Ciato: *Cronici politice*, broșura primă apărut și vor continua să apară până zece, cuprinzând articoli politici publicale dsa în ziarele noastre de zi.

Mulțumită. Dnul *Aurel C. Domșa*, directorul „Unirii“ a dăruit pe seama bibliotecii „Societății meseriașilor din Blaj,“ 17 cărți din l. română pentru care comitetul societății îi aduce călduroase mulțumiri.

Dela societatea meseriașilor. La conferența de Duminecă s'a intrunit un frumos număr de meseriași. Dl profesor Deac ni-a scos în relief stările sociali din Anglia, Franca, Polonia și Ardeal în veacul al 18-lea. Tabloul desfășurat e foarte interesant și bogat în învățături. Auditorul a ascultat cu interes și a aplaudat pe conferențiar. Sodalul Tulea și elev. tip. Roșiu au declamat poezii din Alexandri și Coșbuc. — Proxima conferență va avea loc Duminecă în 27 Decemvrie la oara obicinuită. Va vorbi Dnul profesor *Gavril Precup*.

De încrestat. Comitetul bisericesc gr.-cat. din Viena în urma condusului luat în ședința din 6 a. c. a pus la dispoziția Prea Veneratului Conzistor din Blaj un premiu de 50 de coroane pentru un învățător care va face mai bun progres pe terenul instrucției în și afară de școală.

Concurs. Domnul *Dr. George Simon*, avocat în Aiud, oferă suma de 100 cor. ca premiu pentru cea mai bună lucrare literară, carea ar determină cât mai precis modul, cum are să-și poarte economul nostru o comptabilitate ușoară, cu deosebita atențiune la împrejurările țaranului nostru de pe teritoriul despărțământului Aiud—Teiuș, făcându-se posibil, ca în ori și ce timp, să-și poată face bilanțul stării sale materiale și prin aceasta să i-se deie îndemn spre dezvoltarea diferiților rami de economie. Se vor luă în considerare numai concursurile membrilor de pe teritoriul despărțământului Aiud—Teiuș al Astrei. Lucrările insocite de un plic provăzut cu motto operatului, în care plic să fie numele auctorului, sunt a se subșterne subscrisului presidiu până în 31 Maiu 1909. Din ședința comitetului despărțământului Aiud—Teiuș al Asociațiunei pentru literatură română și cultura poporului român, ținută în Aiud la 13 Noemvrie 1908. *Ioan Maior*, președinte, *Corneliu Crișan*, not. desp.

Necrolog. † *Maria Thoma* născ. *Pop*, întâmplată în Zăzar la 14, Dec. n. a. c. în anul al 80-lea al vieții sale, provăzută fiind cu toate mângăierile bunilor creștini.

Odihnească în pace!

Traian A. Todorescu, producător de vinuri în Világos (Șiria) liferează vinuri foarte bune, și curate după dealurile cele mai renumite dela 50 ltr. în sus (în engros) cu prețuri moderate deposituri: Musca-maderat, Galșa, Șiria, Covasint, Minis.

Centrala: Világos (Com. Arad) la dorință prospecte gratuite.

(49) 6—52

Boală englezască.

Nutremântul ales și concentrat ce găsim în Emulziunea lui SCOTT nutrește, întărește și îndreptează oasele.

In decursul folosinței acestei medicini, mușchiul din jurul oaselor să întărește și însănătoșază. Starea generală a sănătății, în timpul întrebuintării medicinei

„Emulsiunea SCOTT“

Când cunperi Emulsiunea de SCOTT să fi cu luarea aminte la marca scutitoare Pescarul. (47) 10—22.

să imbunătățește cu totul repede, și copii cari sufer de această boală, capătă obraji tocmai așa de rumeni și de veseli ca cei sănătoși! Medicii statornic recomandă folosirea

Emulziunei lui SCOTT.

Prețul unei sticle originale e 2 cor. 50 fileri.

Se află în ori ce farmacie.

A V I S!

Un candidat de avocat dr. iur. cu pracsă mare caută aplicare în vre-o cancelarie advocațională pe lângă condiții modeste — pe 1 Februarie 1909. A se adresă la redacția foaiei acesteia. (53) 1—3

La spălat sum ca la horă
Fără multă oboeală
Căci săpunul cel bun Schicht
Cruță bani, timp, osteneală.

Puterea minunată și intensivă de a curăți a

săpunului Schicht's Hirsch

zace în felul cum e pregătit și în alegerea materialului brut din care se pregătește!

Săpunul Schicht Hirsch

cruță mâinile, hainele! Nu produce oboeală și grijă și cruță sănătatea, bani, timp și lucru 30,000 cor. garanță pentru curățenie.

(21) 8—8

Atențiune!

Altoi de viță de vie să nu comanzi până ce nu vei cere dela mine Prețurent! Mia de altoi de viță de vie e cu 140 cor. Delaware costă mia 100 cor. □ □ □ □ □

Adresa:

Szigyártó Nagy Mihály

Felsőseged, Somogy megye.

(50) 7—25

Partea literară.

Mysterium crucis.

Roman

din timpul împăratului Nero

de

Felix Nabor.

(Continuare)

48

„Bine,” răspuse acesta. „Îndată ce vom avea bani destui, armata e a noastră.”

Bani nu vor lipsi! Dar ce vești avem dela Iulius Vindex?”

„Nici una!” vorbi Calpurnius Piso. „De luni de zile el să învâle într-o tăcere misterioasă. O știre însă ajunsă la Roma: Vindex răvnește el însuși după purpură: și asta nici odată nu-i permis să se întâmple.”

„Vindex se fie un trădător?” zise Soranus. „Asta nu o cred!”

„Eu încă nu!” zise Thrasea. „Atunci s'ar ivi alte incurcături, alte desbinări. Vindex este mult mai cu minte, decât să nu lucreze cu noi pe o mână. Amicilor, nimic nu e mai periculos decât conspirațiile îndelungate. O adiere de vânt poate duce suspiciunea la palat — și deja mâne ni-se pun capetele la picioare. De aceea: Să pășim la fapte!”

Toți îl aprobară; numai Seneca scutură din cap gânditor.

„Trebuie se lucrăm acum,” vorbi Thrasea. „Și încă fără de popor! Acestuia îi oferim rezultatul: Cezarul cel mort! El cu atât mai vesel va primi pe domnitorul cel nou, cu cât se va împărți mai multă pâine. Între trupe avem o mulțime de prietini, asemenea și între senatori! Așadar se începem!”

Toți îl aplaudară entuziasmați.

„Acum vine întrebarea a doua: cum se purcedem? Cine vrea se facă propuneri?”

Acum se ridică poetul Lucanus. „Eu!” zise el hotărât. „După cum știți, împăratul cercetează adeseori vila lui Calpurnius Piso. Lucrul e simplu: Calpurnius îl invită la sine; eu mă țin ascuns în grădină și la cea dintâi ocaziune implânt pumnalul în pieptul tiranului.”

La cuvintele poetului, Calpurnius deveni neliniștit.

„Nu,” strigă el, „nu, asta nu merge! Dreptul oaspelui e sfânt pentru mine, și niciodată o faptă sângeoasă nu va profana pacea casei mele.”

„Trebuie să-ți dau dreptate, amice,” zise Thrasea. „Caminul nostru este sfânt, și zăii s'ar mânia, dacă l-ai stropi cu sânge.”

Atunci se ridică Epicharis cu obrajii aprinși. „Se pice cum a picat Cezar,” zise ea cu voce tremurătoare. „Pe luna lui Octomvrie sunt anunțate cele mai apropiate jocuri; atunci să se întâmple fapta. Tu, Fănius Rufus, — ori un alt uriaș — îi cazi la picioare, îl rogi pentru o favoare, îl tragi cu brațele tale uriașe la pământ, iar voi ceialalți, cari stați în apropiere, vă înfingeți sabiile în pieptul celui urgisit.”

„Propunerea ta e bună, frumoasă grecoaică,” vorbi Thrasea; „dar dacă jocurile nu se vor ține? Voi cunoașteți caprițiile

impăratului: mâne se lapadă de ceea ce hotărât astăzi.”

„Atunci se vor aranja jocuri nouă,” zise Epicharis.

„Și planul nostru trebuie iarăș amănat și schimbat. Cine știe altceva, mai bun?”

„Eu!” zise Senecio. „Astăzi a sosit știrea, că peste zece zile Cezarul își va ține intrarea triumfală în Roma. Când va trece pe carul cel de aur prin stradele presărate cu flori, atunci să se întâmple! Tu însă — el își aținti privirea străpungătoare asupra lui Subrius Flavius — „tu însă îi înfingi sabia în piept: pe tine te-a destinat ursita, se devii mântuitorul Romei. Vrei, tribunule?”

„Vreau,” strigă cu foc tinărul și-și ridică sabia spre a jură: „Pe Jupiter, oțelul acesta va străpunge inima tiranului!”

Epicharis îi cuprinse grumazii și strigă: „Eroul meu, zeul meu! Răzbunătorul cinstei noastre: cât te iubesc!”

Toți priviră mișcați la această păreche eroică.

Conjurații mai examinară încă odată toate particularitățile planului lor, apoi se despărțiră și părăsiră casa, în tăcere și cu precauțiune.

Subrius Flavius și Epicharis înaintau prin noaptea întunecoasă, strâns îmbrățoșăți și visau despre glorie eternă și iubire eternă...

Capitulul XXI.

Casa de aur.

În noaptea aceea Scăvius nu găsi odihnă; el nu se putu despărți de inibitul său vin de Falerno, până când, învins de acesta, căzu sub masă, unde în dimineața următoare îl află Milichus și puse pe sclavi să-l ducă în dormitorul său. Acolo dormi până cătră seară și Milichus nu să depărtă de fel de lângă el. Când se trezi în sfârșit, ceru stridii lucrnice și vin de Falerno.

Pe când golea cească după cească, își încordă zadarnic memoria, pentru a află, ce s'a petrecut în noaptea trecută; aceasta însă îl lăsă în baltă și astfel el se văzu nevoit a scirici câte ceva dela Milichus. Acum începă a presimți pe incetul, că el s'a amestecat într'un lucru foarte cutezat, carele dacă nu reușă, pe el îl putea costă capul. La gândul acesta să cutremură și să văieră după viața sa cea scumpă. După ce s'a mai mângâiat și întărit încă cu un urcior de vin, deveni mai liniștit și văzu toate în lumină trandafirie. Apoi în bucuria sa dete o masă bogată sclavilor săi, așa că Milichus să tutrebă mirat, că oare ce va să zică aceasta. Stăpânul său deveni atât de ciudat; acuși radea, acuși plângea! Între aceste done dispoziții el eră aruncat incoace și incolo, ca între doi poli. Odată trimitea după avocatul său, pentru a-și face testamentul, de altădată lăsă să fie dus pe Capitol, pentru a aduce jertfă zeilor. Și la reîntoarcerea sa puse în mâna lui Milichus un pumnal și-i demândă, să-l ascută.

Milichus privea toate acestea cu neîncredere crescândă și suspiciunea, că stăpânul sau este amestecat într'o conjurațiune, crescă din oară în oară. Însă încă nu eră sigur pe deplin. Dar cunoștea prea bine pe

domnul său, pentruca să nu știe, cum să-i afle secretul. Scăvius avea obiceiul, să vorbească singur în scaldă de dimineată, mai cu seamă dacă în noaptea precedentă a beut prea mult vin. În modul acesta el căută să-și reamintească lucrurile pe cari le-a uitat. Astfel să întâmplă, că în ziua următoare, după ce Milichus îi puse înainte vinul cel mai greu, el își tradă secretul, pe carele Milichus îl ascultă de după perdeaua cea groasă. Un moment Milichus stete ca trăznit; planul, de a omori pe împărat, i-să păru atât de îngrozitor, încât el să cutremură. Însă după ce răsuma încă odată întâmplările zilelor din urmă și le compară cu observările ce le-a făcut el, nu să mai findoi nici un moment, că viața împăratului este amenințată.

Înca în aceeași zi el dispără dimpreună cu pumnalul, pe care stăpânul său l'a fost adus dela Capitol.

El să gândea la răsplata bogată, ce trebuia să capete, dacă scapă viața lui Nero și pe drum cătră Neapol visă despre inelul de cavaler și despre o moșie la țărmul mării. — —

Puține zile după aceea sosi știrea, că Cezarul deocamdată a abzis de călătoria la Grecia și să va reîntoarce în capitala sa iubită. Voiă să intre prin porțile ei ca învingător olimpic, încoronat de lauri, primul cântăreț al lumii!

Dorința împăratului, pentru Romani eră porunca, și ei așteptau cu încordare pe imperatorul. Pentruca sosirea sa promitea jocuri și festivități nouă. Sub astfel de așteptări pline de veselie poporul uită, că el primia pe un tiran.

Astfel sosi ziua cea însemnată, o zi frumoasă și caldă din Septemvrie.

În stradele orașului, decorate sărbătorește, să imbulziă mulțimea și așteptă sosirea imperatorului.

În sfârșit el se apropiă, învingătorul olimpic!

Un vuet trecu prin mulțime: „Jo, învingător olimpic! Jo, Augustus! Salute lu Nero, lui Hercules!”

O sută de călăreți veneau în fruntea convoiului.

Apoi urmau trîmbițașii, cari suflau fanfare asurzitoare; poporul iubilă!

După aceea veneau senatorii în toge cusute cu aur.

Apoi venea o ceată de tineri îmbrăcați în alb, cari aduceau, pe perne de purpură și mătăasă, cununile de laur. Înaintea fiecărui tinăr mergea un copil, purtând o tablă, pe carea erau scrise versurile și piesele de teatru, în cari a învins împăratul.

Tras de opt cai albi, a căror hamuri eran de aur, a căror coame și cozi erau împletite cu sfiori de mărgăritar, se apropiă carul triumfal, pe carele odinioară gloriosul Augustus s'a reîntors din războiul, carele i-a cucerit domnia peste lumea întreagă.

Triumfătorul stătea, puțin cam palidi pe carul aurit; o haină de purpură îl învâluia și peste aceasta atârna mantaua cea presărată cu stele de aur. Cununa olimpică îi cuprindea bucelele sale încrêțite, iar în dreapta ținea o ramură de maslin: dreapta

însă tremură, și ochiul triumfătorului alergă stios, cu teamă, peste mulțime.

De ambe laturile erului triumfal călăreau Tigellinus și Helios din dărăptul celui dintâi Aelius faurul, cu cionul său cel mare.

După imperatorul umă o cohortă de pretoriani, cu lăncile pe măr.

Apoi urmă un convoi: nesfârșit de călăreți și pedestrași.

Totul era aranjat ca era obiceiul la alte convoiuri triumfale; mie nu tradă, că se va întâmpla ceva extradinar.

Trîmbițele și tubele stau puternic prin strade și poporul urlă în continuu: „Jo triumphe!”

Astfel convoiul ajunse poala forului.

Acolo era așezată statu lui Iuliu Cezar, lângă aceasta stăteau două ersonane. Mănile și-le țineau strânse, iar privile lor nu vorbeau decât despre amor.

Când convoiul se apăsă de trepte. Flavius Subrus vorbi: „Epicharis, oara a sosit!”

„Ești gata?” întrebă ea.

„Gata, iubita mea!”

„Zăii te ocrotească!”

„Bagă de seamă!”

Și statura cea înaltă a tribunului fu, cu o săritură, pe scărița cului și-și îndreptă pumnalul contra tiranului.

„Mori, tiranule!” strigă lavius.

Fierul cel ascuțit pătruse prin purpură, dar se opri în pancera, carea Nero o purta sub haină. El stătea drept, nevătămat; Flavius să dete îndărăp, voia se mai izbească încă odată, însă o literă grozavă îi nimeri capul, și el căzu la pământ.

Un moment convoiul se ri; mulțimea stătea mută de spaimă!

După aceea însă detonă din mii de gătlejuri: „Sfășiați-l bucăți! Moarte sci-gașului!”

Și o sută de brațe se lînsă după Flavius, pentru a-l sfășia.

Epicharis a privit încremîtă la cele întâmplăte; ea o leoaică rănită de moarte năvăli ea printre mulțime și seruncă peste iubitul ei: „Flaviul meu, eroul eu!”

Un torent de lacrimi înăvăli din ochi, când se aruncă pestecorpul cel fără viață.

Mulțimea însă nu fu mișcată la vederea acestei scene triste. Dinou se auzi strigătul turbat: „Sfășiați-i! zobiți-i pe amândoi!”

Atunci Nero își întinse țîtul peste cei doi și zise cu voce puternică: „Aceștia-s ai mei — amândoi! Eu vreau să judec — și să-i pedepsesc. Liniștiți-văscumpilor quiriți: Lovitura a fost destită inimii mele, carea aparține quiriților și credincioși. Zăii însă m-au ocrotit: mulțită lor!”

„Salute lui Nero, eroul, zăcel tare! Trăiască mulți ani triumfătorul!” upse din șirurile imbulzite.

Pretorianii încunjurară pe lavius și Epicharis. Apoi conductul merse n departe, sus la templul lui Apollo, unde aduse o jertfă festiva. Insoțit de două și de pretoriani, Nero se îndreptă spre Esquin, unde îl așteptă Poppăa, carea nu putuă parte la convoiul, din cauză, că era hovorată, lucru, pentru care Nero era nebun bucurie.

Îndată după ce Nero intră în oraș, toate ieșirile acestuia fură întărite cu pule tari de soldați, căroră, după porunca lui Tigel-

linus, nu le era permis se lase pe nimeni, se iase afară din oraș.

Nero era nerăbdător, să-și vadă „casa cea de aur,” carea a fost sfârșită în timpul absenței sale; în păharul fericirii însă pică un picur amar: știrea despre conjurațiunea lui Piso. Însă și în cazul acesta el se încreză în istețimea lui Tigellinus, carele promise că va zdrobi cu o lovitură hidra cea amenințătoare și pentru apărarea împăratului a demândat se vină la palat șase cohorte de soldați (o cohortă avea o mie de oameni).

Alături cu Poppăa intră el în palatul cel uriaș, carele se întindea dela colina palatină până la cea esquilină și despre a căruia splendoare se povesteau minuni.

Phaon, liberatul, făcea pe conducătorul. Lângă înțrarea principală se ridică o statuă colosală, înaltă de o sutădouăzeci de urme, carea purta trăsăturile lui Nero.

La vederea acesteia Sabina țipă de bucurie și dete soțului ei numirea de „Jupiter dătătorul de fulgere și trăznete.” Împăratul surise măgulit.

Phaon se apropiă și zise: „Stăpâne, acum posezi o casă vrednică de tine; nici un palat domnesc n-a întrecut vreodată pe acesta în splendoare și bogăție. Privește, aci pncepe tripla colonadă, carea încunjură palatul întreg, pe o lungime de patru mii de urme.”

Încătrău privea ochiul, preste tot locul domnea splendoare împărătească, lucș princiar, risipă nebună.

Tavanurile constau din casete artistice de fildeș, bătute cu petri prețioase; prin un mecanism ingenios un singur sclav era în stare să le împingă la o parte, așa că să vedea cerul.

Table lucii de aur acopereau părății și reproduceau însutit chipurile părăchei domnitoare; piciorul înaintă pe malachit sau pe mozaic multicolor, reprezentând diferite scene istorice: bătăia dela Arbela, moartea celor trei sute de Fabiani, sau scene din mitologie: Diana în bae ori Afrodita în brațele frumosului ei Adonis.

Materialul, din care erau făcuți părății, tavanurile, ușile și mobilierul, constă din metal, fildeș, purpură și mătăsu din toate zonele și țările pământului, din lemne mirositoare de pe țărmlu Arabiei, din grăunțe strălucitoare de succin din adâncimile mării de nord.

Unul dintre apartamente era coperit întreg cu mărgăritare, printre cari schinteiau petri nestimate roșii și lucitoare, dintre cari una singură prețuia cât o viață dintre cele mai mari.

„Acesta e pentru tine, dulcea mea,” zise Nero, „privește numai: mărgăritarele lucitoare de pe părăți, padimentul de achat, pragurile de malachit, și acest pat din aur, fildeș și purpură! Îți place?”

„O, dulcele meu Nero, unicul meu, zăul meu!” zise femeea cea pasionată.

„Aci,” șopti Nero, „aci, încunjurat de toate bogățiile pământului, să vadă fiul meu lumina zilei: Claudius Nero Sabinus!”

Merseră mai departe preste tapeturi babilonice, prin sute de apartamente, unul mai strălucitor decât celalalt.

Acum ajunseră la un apartament, pe carele Phaon îl lăudă ca pe o minune a lum ei; era o sală mare, rotundă, carea, prin

o mașinărie ingenioasă, să învărtească în jurul osiei sale, asemenea boltei cerești, pe carea o reprezentă; soarele, carele plutea preste apartament, părăea, privit de aci, că se urcă și coboară în linie perpendiculară, în loc de a-și face drumul său cel vecinic rotitor.

În jurul salei să aflau bazenuri de scaldă cu fântâni săritoare. La mijloc să află un tron prețios, singurul obiect, carele era fies.

„Uite,” vorbi Nero, „acesta este scaunul meu de domnitor, în jurul căruia lumea să învărtește mereu, rotindu-se. De pe acela imi trimit cu fulgerele și trăznetele mele! Ca și această sală rotitoare, așa zace lumea la picioarele mele. Un cuvânt dela mine, și ambele să nimicesc.”

Lângă palatul, principal să alipeau nenumărate curți de coloane, văi verzi, grădini mirositoare, câmpuri estinse și vii, lunci și păduri umbroase; toate erau impopulate cu cele mai diferite animale domestice și cu pasări cântătoare.

Între aceste zăcea un lac mare, pe care să legănav barce număroase.

„Dulce Poppăa,” zise împăratul, „în sfârșit ne-am ajuns ținta; acest oraș pe carele îl vom numi Roma, este numai al nostru. Ceea ce zace afară de această curte împărătească, va purta numele meu: Neronia! Pentru că eu am ridicat din pământ acest oraș. Eu am demândat, și s'a făcut! Această Romă însă, carea are să mulțamească voînței mele existența sa, această Romă ofere o locuință, vrednică de un Cezar! În sfârșit, dulce Sabină, în sfârșit am un lăcaș omenesc!”

Sabina era copleșită; ea își răsămă capul pe umărul împăratului și șopti: „Zăul meu, totul meu! Ce fericit ești! Viitorul i-ți aparține ție și neamului tău! Tu vei prescrie lumii legi și-ți vei ridică sceptrul dela sud până la nord. Salute, divule Cezar!”

Obosită de agitare, Poppăa să simți cam rău și împăratul porunci, s-o ducă în apartamentele ei și să despărți cu tândreță de cătră dânsa.

El însuși intră în „sala poezilor,” carea era încărcată cu cărțile cele mai rari și mai scumpe și oferea o priveliște încântătoare spre orașul cel din nou rezidit.

Nero privea peste marea de case, ce să întindea dinaintea sa. Ce era față de el Augustus, carele a erezit un oraș din cărămizi și a lăsat după sine o Romă din marmoră? Această Romă nouă întrecea toate așteptările sale; acest oraș uriaș îl surprindea, îl copleșia. Colibile lui Romul acum erau înlocuite cu palate; splendidele sale de coloane de ambe laturile stradelor, templele de marmoră și palatele cele lusoase ofereau, la lumina soarelui, o priveliște cu adevărat fermecătoare.

Și cu toate acestea fruntea domnitorului era încrețită, ochii săi priveau întunecați, aproape timizi!

El să gândească la conjurațiune, și tremură pentru viața sa; voia însă să-i zdrobească pe toți — pe toți! O pedeapsă înfricoșată va ajunge pe cei vinovați.

Privirea i-să îndreptă spre Mons Vaticanus. Gândurile sale luară o direcțiune nouă. „Nazarineni,” șopti el aducându-și aminte de serbarea înfricoșată la care au fost martore grădinile vaticane, „creștinii! Învățătura voastră este așa de nebună și fără de înțeles, ca și filozofia stoicilor, ca și

credința ridiculă în cerul zeilor. O, nebunilor, voi predicați despre abținere și virtuți! Cum ar putea să existe lumea, dacă fiecare ar fi așa de perfect, așa de puternic, așa de înțelept, ca mine! Lumea ar deveni o casă de nebuni! N'am lipsă de vârtutea voastră! Să lapăd eu dela mine paharul, pe când buzele mele însănătoșază! Pe Styx: voi toți sunteți nebuni! Dati-mi garanță, că nu voi îmbătrâni, că fața nu-mi va vesteji, că trupul nu-mi va slăbi, că întregă viața mea va fi o beție de desfătare: și sum al vostru, nazarineni încăpăținați! Astfel însă: nu! Până când acest corp înfloritor însetează după veselie, vreau să trăiesc și să gust plăcerea! Ce este lumea, ce este viața, dacă nu fiecare zi aduce cu sine plăceri nouă? Vreau să gust plăcerea, până când ultima picătură de sânge mi-să inchiagă în vine, până când dispăre ultima schintee de viață!"

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Cartea de rugăciuni

Mângăierea creștinului apărută în ediț. II. cu aprobarea Ilustris. D. Dr. Demetriu Radu Episcop în Oradea-mare, cu un cuprins bogat și bine ales de 482 pagini, și un format drăgălaș, e cea mai bine întocmită carte de rugăciuni pentru credincioșii greco-catolici, pe cum o dovedește aceasta trecerea ei extraordinară. Ediția I. s'a epuizat în restimp de 1½ an; iar din

ediț. II. în timp de 11 luni s'au desfăcut peste 2000 exemplare.

Să poate procură dela autorul *Ioan Genț* protopop gr.-cat. în Nagyvárad, Szta-roveszky utca 6 sz., cu următoarele prețuri: Un exemplar legat în pânză în legătoria de bun renume a lui Lévy în Oradea-mare (neagră ori bordo) costă 1 coroană + porto postal 24 fileri, la olaltă 1 cor. 24 fileri; al 11-lea exemplar gratuit. Spre a putea da în mâinile publicului nostru inteligent legături de lux cari să satisfacă toate prezenziunile am procurat următoarele legături elegante și cu toate acestea ieftine de la fabrica de legătoria cu renume European alui Steimbrenner din Boemia: a) leg. în piele de chagrin căptușită (neagră), cu cruce aurită și cu tăietură aurită în toc frumos, un exemplar cu spedare recom. patru (4) cor. 30 fileri; b) leg. în imitație de os (albă) cu cruce aurită ori cu o icoană frumoasă a Preacuratei Vergure pe tabla dinainte, cu tăietură aurită și toc un exemplar cu sped. recom. patru (4) coroane; c) leg. în imit. de os (albă) cu cruce de os, tăietură aurită și toc, un ex. cu sped. rec. patru (4) cor. 60 fileri; d) leg. în imit. de os (albă) cu cruce frumoasă împodobită cu decorațiune de aur și mărgăritar și cu pictură de flori artistică, cu tăietură aurită și toc, un ex. cu sped. rec. șese (6) cor. 30 fileri; e) legătură în pânză (neagră ori bordo), executată frumos, cu tăietură aurită și toc, un exemplar 1 cor. 40 fileri + 24 fileri porto postal = 1 cor. 64 fileri.

Exemplarele leg. în pânză să pot procură și dela: Librăria Seminarului teol. gr.-cat.

din Blaj, „Aurora“ în Gherla, „Onișor“ în Năsăud, „Süssmann“ în Beiuș cu acelaș preț, ca dela autor. Exemplarele de lux în librării să dau cu ceva mai scump.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. *Apologeica creștină* fec. 5-30
vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fec. 5-30

2. Teologie dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea marelui și Grația.* fec. 7-30 cor.
vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fec. 7-30 cor.

3. Hipnotism și Ritism 1-50

Preavenerabilul () Arhiepiscopesc a permis să se procură aceste cărți din cassele bisep. într-o bibliotecă. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor respnz.: Augustin Gruția.

„Recomandăm proprietarilor de vii cu toată căldura tovarășia românească „Mugurul“ însoțire economică-comercială în Elisabetopol (Erzsébetváros) care vinde altoie de viță de vie de toate speciile pe cum și viță americană cu și fără rădăcină și la dorință însoțirea dă instrucție gratis ori cui în toate ramurile viticulturii.

(34) 12 - 52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(46) 8 - 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiu

(45) 8 - 52

→ întemeiată la anul 1868 ←

Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigură în cele mai avantajoase condiții:

→ contra pericolului de incendiu și exploziune. →
edificii de ori-ce fel, mobile, marmuri, vite, nutreturi și alte produse economice etc.

→ asupra vieții omului →

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termen fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: capitale asigurate asupra vieții:

95.816.412 coroane.

9.882.454 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,484,278.83 cor. pentru capitale asigurate pe viață 4,028,113.12 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. cartea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea mare pe cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.